

Rola szkoły w rozwoju i wychowaniu dziecka

Świętokrzyski Kurator Oświaty

Kazimierz Mądzik

**„Bez rodziny, jej patriotycznego wychowania
i służby życiu, nie ma mowy o rozwoju narodu”**

*3.06.1978 r. Jasna Góra
Kardynał Stefan Wyszyński*

Ważne zagadnienia

- Współpraca szkoły z rodzicami
- Wychowanie – jak je rozumieć?
- Rola rodziców w wychowaniu dziecka
- Program Wychowawczo-Profilaktyczny

Art. 48

1. Rodzice mają prawo do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniemami. Wychowanie to powinno uwzględniać stopień dojrzałości dziecka, a także wolność jego sumienia i wyznania oraz jego przekonania.

Art. 53

3. Rodzice mają prawo do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego i religijnego zgodnie ze swoimi przekonaniemami.

Art. 72

1. Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją.

Art. 1

System oświaty zapewnia w szczególności:

- wspomaganie przez szkołę wychowawczej roli rodziny;
- wychowanie rozumiane jako wspieranie dziecka w rozwoju ku pełnej dojrzałości w sferze fizycznej, emocjonalnej, intelektualnej, duchowej i społecznej, wzmocniane i uzupełniane przez działania z zakresu profilaktyki problemów dzieci i młodzieży;

Art. 40

Rodzice dziecka podlegającego obowiązkowi szkolnemu są obowiązani do:

- 1) dopełnienia czynności związanych ze zgłoszeniem dziecka do szkoły,
- 2) zapewnienia regularnego uczęszczania dziecka na zajęcia szkolne,
- 3) zapewnienia dziecku warunków umożliwiających przygotowywanie się do zajęć.

KONWENCJA O PRAWACH DZIECKA

przyjęta przez ONZ dnia 20 listopada 1989 r.
ratyfikowana 30 września 1991 r.

Art. 18

1. Państwa-Strony podejmą wszelkie możliwe starania dla pełnego uznania zasady, że oboje rodzice ponoszą wspólną odpowiedzialność za wychowanie i rozwój dziecka.
2. W celu zagwarantowania i popierania praw zawartych w niniejszej konwencji Państwa-Strony będą okazywały odpowiednią pomoc rodzicom (...) oraz zapewnią rozwój instytucji zakładów i usług w zakresie opieki nad dziećmi.

7. Rodzice mają **prawo** wpływać na politykę oświatową realizowaną w szkołach ich dzieci.

Rodzice mają **obowiązek** osobiście włączać się w życie szkół ich dzieci i stanowić istotną część społeczności lokalnej.

8. Rodzice i ich stowarzyszenia mają **prawo** wydawania opinii i przeprowadzania konsultacji z władzami odpowiedzialnymi za edukację (...).

Rodzice mają **obowiązek** tworzyć demokratyczne, reprezentatywne organizacje na wszystkich poziomach. Będą one reprezentowały rodziców i ich interesy.

9. (...) Rodzice mają **obowiązek** poświęcać swój czas i uwagę swoim dzieciom i ich szkołom tak, aby wzmocnić ich wysiłki skierowane na osiągnięcie określonych celów nauczania.
10. Rodzice mają **prawo** żądać od odpowiedzialnych władz publicznych wysokiej jakości usługi edukacyjnej.
- Rodzice mają **obowiązek** poznać siebie nawzajem, współpracować ze sobą i doskonalić swoje umiejętności „pierwszych nauczycieli” i partnerów w kontakcie: szkoła-dom.

Planując pracę wychowawczą z uczniami warto zadać sobie pytania:

- Czego powinien doświadczyć uczeń, aby rozwijać się prawidłowo?
- Czego powinien doświadczyć uczeń, aby skorygowane zostały jego dysfunkcyjne wzorce przeżywania i zachowania?
- Czego powinien doświadczyć uczeń, aby uwewnętrznić pożądane wartości i przyjąć oczekiwane postawy?
- Jakie doświadczenia pozwolą zapobiec zakłóceniom w rozwoju ucznia w przyszłości?

- **Dialog** – szkoła powinna służyć rodzinie, a partnerstwo rodziców i szkoły powinno dotyczyć całego procesu edukacji i wychowania.
- W szkole **najważniejszym dobrem jest człowiek** – jego wszechstronny rozwój, a nadrzędnym celem szkoły jest przygotowanie uczniów do wartościowego życia.

Rodzina

- Jest dla dziecka pierwszym źródłem jego kontaktów z otoczeniem, dostarcza mu pierwszych doświadczeń, które rzutują na zwyczaje i przyjęte normy. Środowisko rodzinne reprezentuje system norm i wskazań normatywnych, których wyrazem są między innymi zasady postępowania.
- Rodzice reprezentują określone wartości i styl życia.
- Obok innych instytucji kształtują osobowość dziecka.

Szkoła

- Jest drugim obok rodziny środowiskiem, które wywiera największy wpływ na dziecko.
- Z chwilą pójścia dziecka do szkoły dla rodziców pojawia się nowe zagadnienie – potrzeba współpracy z nauczycielami w ciągu całego okresu jego szkolnej edukacji.
- Wywiera wpływ na kształt, jaki przyjmuje jego dalsze życie.
- Na szkole spoczywa zadanie stwarzania optymalnych warunków do ukierunkowanego rozwoju młodego człowieka

Wychowanie

- Pierwszymi nauczycielami i wychowawcami dziecka są jego rodzice.
- Udział rodziców w procesie wychowania (jako najbardziej odpowiedzialnych z natury i litery prawa za wychowanie i rozwój swoich dzieci) powinien być naturalną koniecznością i zarazem niezbędnym warunkiem sprawnego funkcjonowania szkoły.
- W procesie wychowania ważne są wszystkie aspekty rozwoju dziecka, a więc fizyczny, intelektualny, emocjonalny, społeczny i duchowy.

Wychowanie

- Działalność wychowawcza jest skuteczna jeśli pobudza i ukierunkowuje działania na wszechstronny rozwój dziecka, uwzględniając jego możliwości.
- Ważne jest, by szkoła i rodzina były zgodne co do kierunku, w którym stymulują rozwój dziecka i wzajemnie się w tym wspierały.
- Dlatego tak ważnym elementem jest określenie wspólnego systemu wartości, stworzenie spójnego i akceptowanego przez rodziców systemu oddziaływań wychowawczych.

Oczekiwania rodziców

- Wszyscy rodzice – bez względu na wykształcenie, charakter pracy, stanowisko, miejsce zamieszkania posiadają określone poczucie wartości, mimo to czują się przez nauczycieli zdominowani. Oczekują jednak szacunku, wyrażanego taktem, uznaniem, godnym zachowaniem się, kulturą słownego wyrażania myśli przede wszystkim w przekazywaniu przykrych wiadomości.
- Oczekiwania rodziców to dobra i skuteczna edukacja.

- Do kompetencji rady rodziców należy:
 - 1) Uchwalanie w porozumieniu z radą pedagogiczną programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły lub placówki
- Jak rodzice realizują swoje kompetencje w tym zakresie?
 - Bardzo często przyjmują gotowe rozwiązania przedstawione przez szkołę/placówkę.

Pytanie

- Czy systemy edukacyjne zepchnęły wychowanie na pobocze? Postawiły na rozwój intelektu kosztem rozwoju uczuciowego?
- Skąd „wściekłość nastolatków”?

A może to tylko brak wychowania i współdziałania w tym zakresie pomiędzy rodziną i szkołą?

„Nie ma przyszłości człowieka i narodu bez miłości”

Jan Paweł II

Sekret wychowania polega na dobrym kontakcie z dziećmi,
a tym samym budowaniu przyjaznej atmosfery
w szkole i w domu.

Nauka dowodzi, że można wychować człowieka dobrego pomagając mu od urodzenia rozwijać w sobie empatię, wrażliwość, altruizm czyli miłość do świata i ludzi.

- Proces składający się z czterech podstawowych elementów: **wspomagania, kształtowania, zapobiegania, korygowania.**
- Wychowanie jako „spotkanie” dorosłego człowieka (nauczyciela, wychowawcy) z uczniem, w którym młody człowiek zdobywa ważne i konstruktywne doświadczenie, budujące jego szeroko rozumianą osobowość.

- **Wspomaganie** – odwołanie się do prawidłowości rozwoju psychofizycznego: określenie potrzeb rozwojowych, tworzenie wspierającej emocjonalnie i rozumiejącej relacji wychowawca-uczeń. Zaspokajanie potrzeb rozwojowych.
- **Kształtowanie** – odwołanie się do systemu wartości i określenie pożądanych postaw, modelowanie postaw, wprowadzanie norm, zapoznawanie się z dorobkiem kultury, tworzenie okazji do refleksji i wartościowania zjawisk.

- **Zapobieganie** – diagnoza podstawowych zagrożeń, dostarczanie wiedzy o zagrożeniach i ich skutkach oraz trening umiejętności radzenia sobie w obliczu tych zagrożeń.
- **Korygowanie** – diagnoza podstawowych deficytów i urazów, planowanie doświadczeń korekcyjnych.

Umiejętności, których brakuje uczniom przyjmującym postawy opozycyjne lub w stanach lękowych

- Samoregulacja
- Zatrzymanie myśli
- Rozpoznawanie myślowych pułapek
- Umiejętności społeczne
- Funkcjonowanie wykonawcze
- Elastyczne myślenie

Co zrobić?

- Jak skutecznie wspierać młodych ludzi w budowaniu dojrzałego świata wartości i realizacji ich najgłębszych marzeń i celów życiowych?
- Jak wzmocnić ich odporność na złe wpływy?
- Jak skutecznie zapobiegać zachowaniom ryzykownym i problemom wśród młodzieży?

Profilaktyka

- Jest chronieniem człowieka w rozwoju przed zagrożeniami i reagowaniem na nie
- Jej celem jest ochrona człowieka, dziecka, ucznia, wychowanka przed wszelkimi zakłóceniami rozwoju

Do zbadanych czynników chroniących

- **Zalicza się za Hawkinsem:**
 - Silną więź emocjonalną z rodzicami
 - Zainteresowanie nauką szkolną
 - Regularne praktyki religijne
 - Uwewnętrzzniony szacunek do norm, wartości, autorytetów
- **Według Masten, Best, Garmezy należą:**
 - Stałą opiekę sprawowaną przez kompetentną osobę dorosłą
 - Zdolności umożliwiające dobre wyniki w nauce
 - Umiejętność rozwiązywania problemów
 - Wrażliwość społeczną
 - Poczucie własnej skuteczności

„Wychowanie do życia w rodzinie”

- Dyskusja publiczna dotycząca tych zajęć toczy się od wielu lat w środkach masowego przekazu. Najczęściej nie ma charakteru merytorycznego i z reguły nie odwołuje się do danych naukowych.
- Reprezentatywne badania przeprowadzone przez IBE na dużej próbie 18-latków i rodziców potwierdzają ogólny obraz zajęć WDŻ wyłaniający się z badań Sz. Czarnika.

W skali całego kraju wychowanie do życia w rodzinie jest przez zdecydowaną większość młodzieży dobrze oceniane, podobnie jak prowadzący te zajęcia nauczyciele.

Rola religijności jako czynnika chroniącego i prozdrowotnego w badaniach

- W światowej literaturze naukowej podkreśla się, że dostosowanie do warunków społeczno-kulturowych jest koniecznym warunkiem skuteczności profilaktyki problemów dzieci i młodzieży (Green, 2003, Kirby, 2001, Ferrer-Wreder, Stattin, Lorente i Tubman, 2004).
- W świetle badań **działania profilaktyczne tworzone w sposób nierespektujący systemu wartości, religii, kultury i tradycji, w których dzieci są wychowywane, nie mogą być skuteczne.**

Profilaktyka

- Profilaktyka, która dostrzega znaczenie religijności jako silnego czynnika chroniącego okazuje się profesjonalna i skuteczna.
- Skoro skuteczność profilaktyki wymaga szacunku wobec rodzinnego przekazu wartości, a rodzice są ważnym czynnikiem chroniącym młodzież, to działania profilaktyczne realizowane w szkole powinny szanować przekonania i wartości religijne.

Nauczyciel refleksyjny

- Może uruchomić **mechanizm życzliwego koła**, czyli rodzaj relacji między wychowawcami a podopiecznymi, w którym zachowania jednych pozostają w czytelnym i pozytywnym, korzystnym dla obu stron związku, z zachowaniami drugich.
- Warunek:
 - Pełna akceptacja uczniów
 - Uwzględnienie ich indywidualności oraz mocnych i słabych stron

Wychowawca zaczyna być akceptowany przez uczniów i ta sytuacja wzajemnej akceptacji siebie jako osób tworzy dla wszystkich bezpieczne środowisko.

Wychowanie - jest procesem, w którym wychowanek ma dojść do pełni osobowego rozwoju poprzez:

- Ukształtowanie prawego charakteru
- Budowanie poczucia odpowiedzialności za własny rozwój i dobro wspólne
- Uznanie i przestrzeganie norm społecznych
- Budowanie postawy życzliwości i miłości do ludzi
- Uświadamianie sobie celów życiowych